

De Ombervis (*Sciaena aquila*) opnieuw in de Nederlandse wateren

P. BOER Jr.

(N.I.O.Z., Den Helder).

Op 7 september 1966 werd op het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee te Den Helder een grote „Zeebaars” aangebracht door de bemanning van de HD 135. De vis was gevangen op 11 vdm. diepte (± 20 meter) voor Petten, bij het wrak „Maurits”.

Bij determinatie bleek het een Ombervis, *Sciaena aquila*, te zijn, een soort, die sinds 1865 niet meer binnen onze fauna-grenzen was vastgesteld. Het gewicht (dat bij deze vis tot 20 kg kan oplopen) bedroeg 10 kg, terwijl de lengte (die 2 meter kan bedragen) 1.12 m was. De kleur van het pas gestorven exemplaar was staalachtig blauw op de rug en zilvergrijs op de buik. De rugvinnen waren nauwelijks met elkaar verbonden. Op het eerste gezicht leek de vis inderdaad wel wat op een reusachtige Zeebaars. In Redeke, zoals in de meeste Europese literatuur, vindt men afbeeldingen, die direct of indirect naar Smitt (1892) getekend zijn. In deze afbeeldingen is de staartvin enigszins afgerond aangegeven. Schlegel (1862) daarentegen beeldt het dier met een recht afgesneden staart af; dit laatste was ook het geval bij ons exemplaar.

Verwante soorten van de Ombervis zijn *Sciaena (Umbrina) cirrhosa* en *S. (Johnius) umbra*. De eerste heeft een kleine kindraad, die bij *Sciaena aquila* ontbreekt; de tweede wordt niet groter dan 70 cm. Voor Nederland vermeldt Redeke (1941) zeven Ombervis-vondsten uit de maanden

juli-september in de jaren 1835-1865: Hoek van Holland, Hollandse kust, vismarkt Amsterdam, nabij Katwijk, zeevismarkt te 's Hage, nabij Scheveningen en „door Noordwijksche visschers aan de wal gebracht”. Onder deze vissen zijn enkele „twijfelachtig inlands”.

De Ombervis heeft een groot verspreidingsgebied. Dit strekt zich uit van de Middellandse Zee zuidelijk tot Kaap de Goede Hoop (waar de Ombervis „Kabeljau” wordt genoemd), terwijl ook vangsten uit Zuid-Australië bekend zijn. Naar het noorden toe, tot Het Kanaal en de Britse eilanden, wordt de soort steeds zeldzamer. Verder zijn er sporadische waarnemingen van Reykjavik (5-7-1923), Öresund-Zweden (24-12-1852), Brothner Ufer-Oostzee-Westduistland (eind-6-1874) en Oostende-België (aug/sept. 1852). Ook zijn er gegevens uit Skagerrak, zuidelijke Oostzee, Orkneys, Shetlands en Noorwegen. Vrijwel alle naar het noorden toe verdwaalde exemplaren zijn in het tweede halfjaar gevangen. Opvallend is bovendien dat de meeste van de waarnemingen betrekking hebben op exemplaren afkomstig uit de vorige eeuw. De soort moet toen dus stellig algemener zijn geweest.

Hoe die achteruitgang in de tweede helft van de 19e eeuw te verklaren is, is niet duidelijk.

Wij bekeken bij onze Ombervis een paar schubben onder vergroting. Door telling

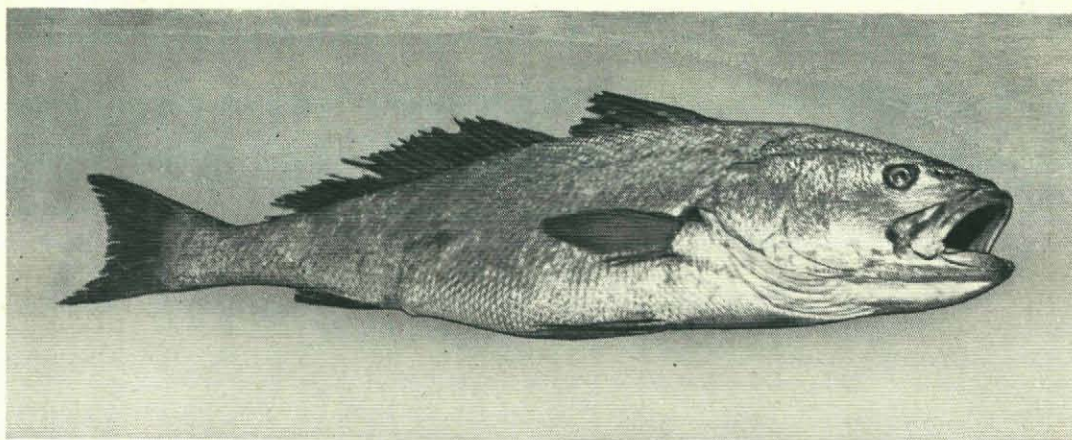

Fig. 1. *Ombervis* (*Sciaena aquila*), gevangen voor Petten, september 1966.

van het aantal groeiringen kwamen wij tot de conclusie dat ons exemplaar 12 à 14 jaar oud moest zijn.

Het exemplaar is thans ondergebracht in het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden.

Litteratuur:

- Duncker, G. und W. Ladiges, 1960, Die Fische der Nordmark. Hamburg.
Jenkins, J. Travis, 1925, The fishes of the British Isles. London.
Poll, Max, 1947, Poissons Marins, Faune de Belgique. Bruxelles.
Redeke, Dr. H. C., 1941, De Visschen van Nederland. Leiden.
Saemundsson, B., 1927, Synopsis of the Fishes of Iceland. Reykjavík.
Schlegel, H., 1862, Visschen. Haarlem.
Smitt, F. A., 1892, Skandinaviens Fiskar. Stockholm.

Vragen en korte mededelingen

Zeldzame dwaalgasten bij de Noordberg tussen Renkum en Heelsum. Van 31 oktober tot 7 november 1966 verbleef een Arendbuizerd in het mooie plassen gebied bij de Noordberg. Op de eerste dag was het stralend weer en had ik het geluk de vogel al cirkelend en zwevend vlak boven me te hebben. Hij was beslist groter dan de Gewone buizerd. De onderste helft van de onderzijde der vleugels was opvallend wit. De bovenste helft was grijsachtig. De polsvlekken waren zwart, echter minder duidelijk dan bij de Ruigpootbuizerd. Het belangrijkste kenmerk, nl. de ongebandeerde kaneelkleurige, opvallend licht gekleurde staart, werd pas een week later duidelijk waargenomen toen de vogel van vlakbij opvlieg. Ook de kop, wat groter dan bij de Gewone

buizerd, was licht van kleur. De Arendbuizerd werd in die periode ook waargenomen door A. D. Bode en F. Boerwinkel. Hun beschrijving van de soort klopte volkomen met de mijne, zodat er geen twijfel mogelijk is.

Voor Wageningen e.o. is dit de tweede waarneming. Op 8 april 1959 had het echtpaar De Vries-Smeenk de Arendbuizerd reeds in het Wageningse Binnen-veld waargenomen. Het verspreidingsgebied ligt volgens de Atlas van de Europese Vogels in de zuid-palearctische, vrijwel uitsluitend in de mediterrane, steppe-, woestijn- en toendra-klimaatgebieden.

Een andere dwaalgast, de Cirrargors, die zijn verspreiding heeft in de zuidwest-palearctische, mediterrane en gematigde klimaatgebieden, werd op 11 novem-